

KULTŪRA

MENAS LITERATŪRA MOKSLAS

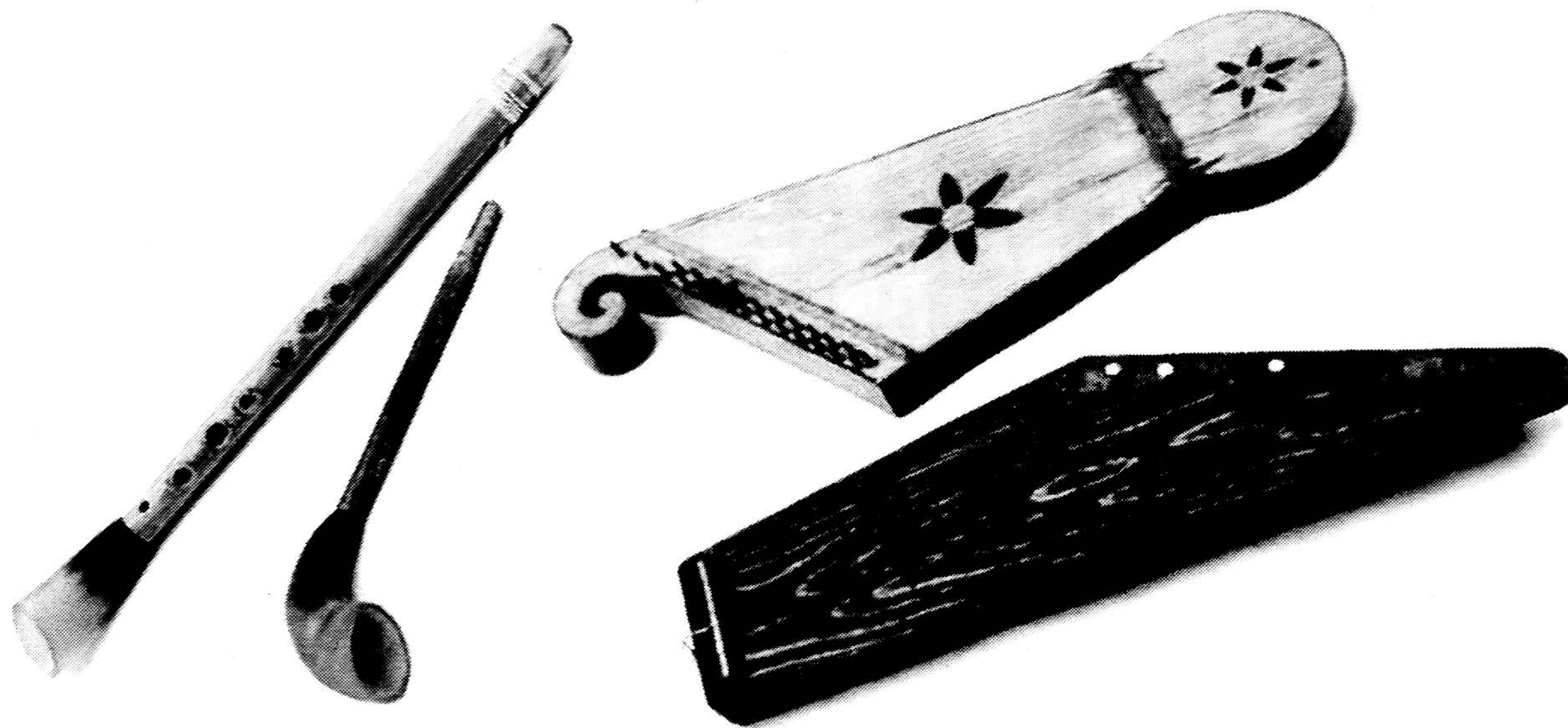
2007 BALANDŽIO 14 d.

DRAUGO ŠEŠTADIENINIS PRIEDAS

Nr. 73 (14)

Tautos skambesiu kūrėjas

Minimos liaudies instrumentų meistro ir tobulintojo Prano Servos 100-osios gimimo metinės

ANATOLIJUS LAPINSKAS

Lietuvių liaudies muzikos instrumentai Lietuvos istorijos šaltiniuose, tautosakoje, grožinėje literatūroje minimi ne vieną šimtmetį, bet tik nuo XX amžiaus pradžios jų kelias į platesnę visuomeninę ir koncertinę erdvę.

Reikšmingą vaidmenį kanklių sąjūdžio kelyje suvaidino tarpukario metų Lietuvos kanklininkų draugija. Tolimesnė liaudies instrumentų raida susijusi su Jono Švedo vadovaujamu Valstybiniu dainų ir šokių liaudies ansambliu, 1945 m. dabartinėje Muzikos ir teatro akademijoje ir 1975 m. dabartiniame Klaipėdos universitete įsteigtomis Liaudies instrumentų katedromis.

Šio šeštadienio Kultūros turinys

- 1 psl. Anatolijus Lapinskas. *Tautos skambesiu kūrėjas. Prano Servos šimtmečio sukaktis.*
- 3 psl. Julius Keleras. „Aš norėčiau, kad sapnas tavo būtų kaip pieva spalvotas...“ Eilėraščiai.
- 4 psl. Dr. Kazys G. Ambrozaitis. *Lietuvių fondas – išsivijęs lietuvių meno globėjas.*
- 6 psl. Alfredas Guščius apie dr. Aldonos Vasiliauskienės darbą lituanistinės istoriografijos ir ukrainistikos srityse.
- 8 psl. Kęstutis A. Trimakas. *Judas – Jėzaus išdavikas ar išlaisvintojas?*

1989 m. atkurta Lietuvos kanklininkų draugija, dabar – Lietuvių liaudies instrumentinės muzikos draugija „Kanklės“, kasmet šalies regionuose rengia liaudies instrumentinės muzikos šventes, konkursus, festivalius, pedagogų seminarus, organizuoja Dainų švenčių koncertus „Skambėkite, kanklės“.

Visa ši patriotinė veikla būtų neįmanoma be vieno dalyko – be pačių kanklių ir birbynių. Kaip tik su jų kūrimu susijęs vienas visoms kanklininkams ir visiems birbynininkams žinomas žmogus, prieš 100 metų gimęs **Pranas Serva**.

Tai jo auksinių rankų dėka suskambo šimtai ir tūkstančiai įvairių birbynių, skudučių, lamzdelių, kanklių, trimčių. Visų jų skambesį reikėtų vertinti kaip mūsų tautinės kultūros ženklą, Lietuvos tapatybės simbolį.

Pats pasigamino... kontrabosą

Pranas Serva gimė 1907 m. balandžio 3 d. Varnių valsčiuje (dabartinėje Luokės seniūnijoje) Kūlio Daubos kaime, mažžemio ūkininko šeimoje. Tėvas buvo įvairiausių amatų meistras. Jau paauglystėje P. Serva kaimo muzikantams darydavo birbynes, smuikus, o kaimo moterims remontavo ne tik ratelius, bet ir siuvamasias mašinas. 1926 m. įstojo į tuometinę Klaipėdos konservatoriją, kontraboso klasę. Neįstengdamas nusipirkti instrumento, pasidarė jį pats.

Dalyvavo 1927 m. Mažosios Lietuvos lietuvių šventėje Klaipėdoje, 1928 m. – Antroje Lietuvos dainų šventėje Kaune. Uždarius Klaipėdos konservatoriją, persikėlė į Kauną, vedė M. K. Čiurlionio brolio Povilo dukrą Birutę Čiurlionytę, grojo Kauno, o nuo 1939 m. – Vilniaus radiofono, vėliau Operos ir Filharmonijos orkestruose. Tačiau nemetė ir instrumentų meistro amato.

Pranas Serva

P. Servos gyvenimo ir veiklos kryptis pasikeitė 1940 m., prasidėjus ilgametei kūrybinei draugystei su Jonu Švedu, valstybinio dainų ir šokių ansamblio įkūrėju ir vadovu.

Pirmieji instrumentų tobulinimo darbai

1940 m. įkurto valstybinio dainų ir šokių ansamblio grupės pradėjo veiklą, taip sakant, nevienodomis sąlygomis. Jei choras iš karto galėjo pradėti dainuoti harmonizuotas lie-

Nukelta į 2 psl.

Tautos skambesiu kūrėjas

Atkelta iš 1 psl.

tuvių liaudies dainas, šokėjai šokti scenai pritaikytus šokius, tai orkestras negalėjo įsijungti į lygiavertę veiklą, nes to orkestro iš pradžių tiesiog nebuvo. Realiai orkestre naudotinos buvo tik patobulintos kanklės bei skudučiai kaip epizodinis instrumentas. Lamzdelių ir birbynių tuomet tebuvo tik etnografiniai modeliai.

Todėl iš karto J. Švedas pasikvietė kelis instrumentų meistrus, tarp jų ir P. Servą. Jie ėmėsi nacionalinės svarbos darbo – patobulinti liaudies instrumentus, pasiekti priimtinos jų skambesio kokybės, išplėsti diapazoną ir technines galimybes. Šie darbai prasidėjo dar 1940-1941 metais. Tuomet bendradarbiaudamas su birbynininku Baliu Pakštu, P. Serva sukūrė visą dešimtmetį ansamblyje naudotą birbynę. B. Pakštas baigiantis karui emigravo į JAV, tačiau jo dukrė Emilija Pakštaitė-Sakadolskienė – žinoma muzikė ir pedagogė, prieš keletą metų kartu su vyru žinomu politologu ir publicistu Romu Sakadolskiu sugrįžo iš Amerikos į tėvynę.

Liaudies instrumentų revoliucijos įkvėpėjas

Po karo tuometinio kultūros ministro J. Banaičio įsakymu P. Serva tapo etatiniu ansamblio muzikos instrumentų meistru. 1950 m. po kelerių metų intensyvaus darbo P. Serva sukūrė chromatinės (t.y. viso muzikinio garso) birbynės modelį. Tai buvo, galima sakyti, revoliucinis žingsnis, suteikęs visapusiškas muzikos kūrybos ir atlikimo galimybes.

Neliko užmirštos ir kanklės. Bendradarbiaudamas su žinomu kanklininku Pranu Srepuliu, P. Serva nuolat tobulino ir šį tautos dvasios instrumentą. Dar 1945 m. jis pagamino beveik tris dešimtis kanklių. Pagaliau 1953-1954 m. P. Serva pagamino plačios keturių oktavų apimties kanklės. Šis modelis, tiesa, nuolat tobulinamas, išliko iki mūsų dienų.

Paprasta piemenų švilpynė, tiesiog švilpiantis vamzdelis, liaudies instrumentų orkestre tapęs

trečiuoju pagal svarbą liaudies instrumentų orkestro instrumentu – lamzdeliu irgi susilaukė P. Servos dėmesio ir rankų miklumo. 1952 m. jis išrado ir pagamino pustrėčios oktavos apimties chromatinį, taigi visų muzikos garsų lamzdelį.

Patobulinus visus liaudies muzikos instrumentus, orkestro galimybės tapo visapusiškos, dramaturgiškai aktyvios, meniškai prasmingos. Tokiam orkestrui Lietuvos kompozitoriai sukūrė puikių ir skambių kūrinių. Liaudies instrumentų orkestras tapo įtaigiu lietuvių tautinės kultūros reprezentantu, aktyviu tautinio meno propaguotoju.

Žinomiausi ir profesionaliausi šiuo metu muzikuojantys liaudies instrumentų orkestrai – Lietuvos muzikos ir teatro akademijos liaudies instrumentų orkestras, savo veiklą pradėjęs dar 1952 m., ir gerokai jaunesnis jo „brolis“ – Klaipėdos universiteto orkestras, pradėjęs veiklą 1975 m. Panašūs orkestrai yra ir konservatorijose, muzikos mokyklose.

Plačiai žinomi ir kameriniai liaudies instrumentų ansambliai: „Sutartinė“, pradėjusi veiklą dar 1956 m., Dailės muziejaus kanklių trio (1971), ansamblis „Vaivora“ (1992), anot kritikų, „sudedantis visą sielą į atliekamus kūrinius“. Dviem pastariesiems kolektyvams vadovauja Muzikos ir teatro akademijos profesorė Lina Naikelienė. Ji taip pat yra ir viena žymiausių mūsų kanklininkių solisčių. Greta jos šalyje ir pasaulyje žinomiausias buvo mūsų birbynės princas Antanas Smoluskas, kurio birbynė nutilo vos prieš keletą metų.

Išpūdingi kanklių akordai nuvilnija Pasaulio lietuvių dainų šventėse. Vilniaus universiteto Didžiajame kieme skamba keturių šimtų kanklininkių orkestro kank-

liuojama tautinė muzika. Šis šalies kanklininkių sambūris tūkstančiams klausytojų visada palieka neišdildomą įspūdį.

Tačiau šio suvilnijusio liaudies instrumentų sąjūdžio P. Serva jau neišvydo. Pastutinį gyvenimo dešimtmetį jis jau nedirbo liaudies instrumentų tobulinimo baruose. Mirė 1972 m. tesulaukęs 65 metų, palikęs ateities kartoms tobulus lietuvių liaudies instrumentų skambesius.

Meistro gyvenimo epopėjos

P. Servos gyvenimas, nepaisant tam tikro pripažinimo ir išradimų garbės, nebuvo rožėmis klotas. Jo dirbtuvė, kurioje pokario metais gimė pasaulį stebinantys instrumentai, buvo visiškai tam nepritaikytoje patalpoje. Čia vienu metu teko ir gyventi. Net ir „pagerinus sąlygas“, jo dukrė Zita Servaitė-Juzikienė jas įvardija kaip „klaikias“, su apšerkšnijusiomis nuo šalčio sienomis. Vėliau gyvenimas palengvėjo, nors septynių asmenų šeimai (penki vaikai), suprantama, pyragais nelijo.

Permaininga, kartu ir liūdna istorija nutiko su Čiurlionių Druskininkų nameliu. Dėl jo grąžinimo M. K. Čiurlionio brolio Povilo dukrė Birutė Čiurlionytė-Servienė, P. Servos žmona, į tuometinę Lietuvos valdžią kreipėsi dar 1948 m., kai į jų namelį savavališkai įsibrovė „liaudies gynėjų“ šeima. Tačiau kreipimaisi į teismą baigėsi tuo, kad Servoms buvo pagrasinta ištremimu į Sibirą.

„Prano Servos nuopelnai kūrybiškai ir praktiškai tobulinant senuosius lietuvių liaudies muzikos instrumentus tikrai yra istorinės reikšmės ir verti gilios pagarbos“

Po Stalino mirties P. Čiurlionio dukra atgavo Čiurlionių namus. Servų šeima nusprendžia juos atstatyti tokius, kokie buvo M. K. Čiurlionio laikais, įkurti čia didžiojo dailininko ir kompozitoriaus muziejų, o išėjus į pensiją ir patiems greta gyventi. Po dviejų pasaulinių karų čia tebuvo likęs tik vienas aplūžęs ir remonto reikalaujantis namas.

Per penketą metų P. Serva pastato du namus (vienaime jų vasaromis dabar čia vyksta koncertai). Tačiau kartu su statybomis prasidėjo ir gimininių intrigos. M. K. Čiurlionio seserys nusprendžia Servų naujai įrengtą sodybą padovanoti „valstybei ir liaudžiai“...

Pasipila šmeižto kampanija. Šeima su milicija iškeldinama iš pasistatyto namo, šeimos galva, kaip „spekuliantas ir gobšas“ atleidžiamas iš darbo, šlubuojantis sūnus paimamas į kariuomenę ir išsiunčiamas į šiaurę. P. Serva ilgiems metams numetamas į nuošalę.

Idomusia, kad Čiurlionių namų istorija nesibaigė iki šių dienų! Praėjus 30 metų po paskutinio nacionalizavimo, 1991 m. P. Servos dukrė, P. Čiurlionio anūkė Zita Juzikienė kreipėsi į Kultūros ministeriją, prašydama grąžinti pastatų nuosavybę. Byla vėl atsidūrė teisme. Čia ir išaiškėjo, kad ir 1950 m., ir po dešimtmečio sekusi kita nacionalizacija buvo neteisėtos. 1996 m. teismas pripažino, kad šie namai vis dėlto priklausė P. Servos žmonai ir kaip paveldėtojai – jos dukrai Z. Juzikienėi. Dar po dešimtmečio, pernai pradėta kalbėti ir apie galimą piniginę kompensaciją už pastatus. Taigi pusės amžiaus trukmės byla, atrodo, rita į pabaigą. Tačiau 1972 m. miręs Pranas Serva ir 1995 m. Birutė Servienė šių naujų naujų jau nesulaukė...

Vertas gilios pagarbos

Prieš 40 metų ilgametis „Lietuvos“ ansamblio vadovas, kompozitorius, profesorius Jonas Švedas savo atsiliepime apie Praną Servą rašė:

„P. Servos nuopelnai kūrybiškai ir praktiškai tobulinant senuosius lietuvių liaudies muzikos instrumentus tikrai yra istorinės reikšmės ir verti gilios pagarbos“.

Po šiais žodžiais, manyčiau, galėtų pasirašyti visi liaudies instrumentų atlikėjai, šių instrumentų muzikos klausytojai, visi neabejingi Lietuvos kultūrai žmonės.

*Liaudies instrumentų
meistro ir tobulintojo*

Prano Servos 100-osioms

*gimimo metinėms skirtas liaudies instrumentų
parodos atidarymas ir vakaras – koncertas įvyko 2007
m. balandžio 5 d. 6 val. vakaro Lietuvos teatro,
muzikos ir kino muziejuje (Vilniaus g. 41).*

Birbynininkas Balys Pakštas Čikagoje. J. Kuprio nuotr.

JULIUS KELERAS

*„Aš norėčiau, kad sapnas tavo
būtų kaip pieva spalvotas...*

žiemos pabaiga

Valčių poakiai kiek patamsėję,
ir blakstienos į ežerą byra.
Jei išeitum į lauką, matytum,
kaip garuoja atšylant, ir kyla

karklo brėžiais per juodusį skliautą
praeičių atsisakiusi saulė, kol
staiga vėl pajusi – iš ryto
po ledu žuvys pradeda plaukti link šiaurės.

Dar miegok. Aš norėčiau, kad sapnas
tavo būtų kaip pieva spalvotas.
Pievų dar teks palaukti, bet irklai,
štai, girdi, aižo išą, negeisdamos stoti.

sala

jei nori sužinot, kaip jaučiasi sala,
paimk pieštuką ir nupiešk ant lapo
kraujagyslių vainiką ir tada
išjunk šviesą kambary, tegu vien dega
kaimynų langas – atšvaistas palies

tarsi netyčia popierių, ir liausis –
nuklys kitur, kur dar nebūta sausio,
tačiau artėja jis su kiekviena para, -
tuomet pajusi tu, kad nerimas
kaip kraujas, ir jau patirsi, kad esi sala

iliuzija

tavęs dar nėra – tu dar renkiesi žodyną,
po kelių – rūbus, kuriuos motina
sudedta tau kruopščiai po miego, judesiai
tobulėja ir tau jau atrodo – tu viską gali -

netgi būti vienas

veidrody šmėkšteli artimas veidas,
pajuosta, tavo balsas ima priminti
rugsėjo vabzdžius – ar tavęs dar nėra?
juk tu visada čia buvai –

bet jau negali būti vienas

* * *

iliuzijos spalva priklauso nuo vėjo krypties,
pirštų įspauda laikraščio smėlyje,
tavo judesio tolstant snieguotų
šaligatvių šachmatais,
niekada nerašyto laiško –
iš tolimos arlekinų šalies

bet kūnas štai sako – viskas,
tepadedu miegas

O + J

kraujo grupės nėra, yra pavadinimas, formuliaras,
abejingas žvilgsnis per langą, paukščio šešėlis
ant ligoninės sienos, spėjama aimana, netvirti
koridoriaus žingsniai, plaštaka, laikanti veidą,
skruosto šlapimas, ilgas vienodas ašaros
kelias namo

bet ar tau norisi grįžti

R. Požerskio nuotr.

Lietuvių fondas Išeivijos lietuvių meno globėjas

Kaip LF įsigijo ir sugrąžino Lietuvai Domšaičio ir Dobužinskio dailės darbus

Mstislavas Dobužinskis

Pranas Domšaitis

DR. KAZYS G. AMBROZAITIS

Lietuvių fondas, kuriam šiomis dienomis sukako 45 metai, yra pastovus išeivijos lietuviškos kultūros rėmėjas. Tarp išeivijos lietuvių organizacijų, Tautos fondas yra pasižymėjęs Lietuvos laisvinimo pastangas remti finansiškai. Tačiau išeivijos lietuvių kultūros puoselėjimo srityje LF yra pirmaujantis rėmėjas. LF pradžia buvo sunki, reikėjo pradininkams trylikos metų intensyvių pastangų, kol nariai suaukojo vieną milijoną dolerių. Kai 1980 metais jau buvo sukaupę du milijonai, LF tarybos narių ir kitų darbuotojų entuziazmas pakilo, uždirbtą pelną pradėjome kas metai skirstyti didesnėmis sumomis. Džiaugiamės, kad per tuos 45 metus LF palaipsniui užaugo daugiau kaip 15 milijonų neliečiamo kapitalo ir kartu parėmė lietuvių kultūrinę veiklą ir lietuvių išlaikymą beveik 15 milijonų dolerių suma. Šiuo metu išeivijoje neturime kitos visuomeninės organizacijos, kuri būtų tokia auką atidavusi lietuvių veiklai.

Tenka pažymėti, kad žymią sukaupto kapitalo dalį sudaro gerų žmonių palikimai. Ankstyvesnieji ateiviai labiau pasitikėjo lietuvių bažnyčiomis, susivienijimais ir kitų religinių organizacijų fondais, kurie dabar nyksta, net bažnyčios uždaro. Lietuvių fondo pastovus augimas ir griežtas laikymasis šio krašto įstatymų, garantuoja ilgalaikę

kę veiklą. LF – patikimiausia įstaiga palikimams tų asmenų, kurie nori prisidėti prie lietuviškos kultūros ir lietuviybės tęstinumo.

Dail. Adolfas Valeška, buvęs Kauno ir Vilniaus muziejų direktorius, turėjo savo studiją Čikagos senamiestyje, specializavosi vitražų gamyboje. Jo bendradarbė Jameikienė išvyko į Havajus, gavo darbą Honolulu meno muziejuje ir pranešė, kad muziejuje vyksta lietuvių dailininko meno darbų paroda. Valeška tuoj susisieko su dail. Kaziu Žvironu ir su jo žmona Adelheid Armhold Domšaitiene-Žvironas. Sužinojo, kad jie turi Domšaičio paveikslų pardavimui. Tuo laiku vykau į Havajus dalyvauti gydytojų suvažiavime. Valeška paprašė nuvežti Žvironui laiškutį ir sužinoti daugiau apie Domšaičio paveikslus. Sugrįžęs painformavau Valešką, kad pavyko su Žvironais susitikti jų namuose, teko išklausti solistės Adelheid Armhold piano koncertą, maloniai parodė dvi dideles dėžes dar neišpakuotų Domšaičio paveikslų, pagabentų iš Pietų Afrikos, keletas paveikslų kabojo ant sienų. Nedelsiant Valeška nuvyko pats ir parsivežė keletą Domšaičio paveikslų ir eksponavo savo studijoje Čikagoje.

1980.03.23 pasikvietėme dail. Valešką į LF tarybos posėdį. Valeška smulkiai painformavo tarybą apie Domšaičio paveikslų kolekciją ir pasiūlė tarybai, kad nupirktų pradžia 50 paveikslų, nes tai esąs labai geras investavimas ir viltis, kad tas menas bus išsaugotas Lietuvai. Painformavo, kad jau atsirado susidomėjusių „pirkėjų“ iš sovietų konsulato ir patarė paskubėti. Po ilgų diskusijų Valeška pasiūlė LF tarybai sudaryti Meno puoselėjimo komisiją (MPK). LF taryba patvirtino MP komisiją: pirm. dr. G. Balukas, dr. K. Ambrozaitis, dr. A. Razma, dr. J. Račkauskas, P. Sodeika, dail. A. Valeška ir adv. P. Žumbakis. Pradžiai tai komisijai skyrė 3,000 dol. MPK pasikvietė patarėjų grupę: Muriną, Balukienę, Žumbakienę ir Ambrozaitienę. Vėliau patarėjų grupę keitėsi. MPK buvo leista nupirkti 50 paveikslų, bet neviršyti 65,000 dol. sumos.

Mstislavas Dobužinskis

Lietuvių fondo Meno puoselėjimo komisijos nariai, dr. Gediminas Balukas ir dr. Kazys Ambrozaitis, 1980 m.

Staiga paaiškėjo, kad meno turtų telkimas yra surištas su daugeliu komplikacijų ir didelėmis išlaidomis. LF taryba nutarė įsteigti atskirą organizaciją šalia Lietuvių fondo, kad išlaidos ir meno darbų pirkimai nesimaišytų su LF išdu, kuris yra valdžios kontroliuojamas. Nutarta įsteigti Lietuvių dailiojo meno institutą (LDMI), kuris būtų LF padalinys. Ši pagalbinė organizacija buvo įregistruota Illinois valstijoje ir gautas atleidimas nuo mokesčių (Lithuanian Institute of Fine Arts, Inc.). Į to LF padalinio – LDMI – tarybą buvo deleguoti šeši LF tarybos nariai ir kiti trys nariai renkami iš LDMI narių tarpo. Institutas, turėdamas garantijas, skolinosi pinigų iš LF, siuntė atstovus į Havajus ir dalimis pirkė paveikslus, juos gabeno į Čikagą, čia ruošė parodas. Meno darbų įkainavimui buvo pakviestas kvalifikuotas specialistas John Forwalter, talkininkavo ir meno kolekcionierius Emilijus Holenderis. LF investavimo komisija pagal sutartį leido paskolinti paveikslų pirkimo reikalams palaipsniui iki 60,000 dol. Sutarčių sudarymui talkininkavo adv. P. Žumbakis, tarpininkavo dail. Valeška. Prasidėjo meno telkimo darbymetis.

Naujas meno globos rūpestis ir laimėjimas

Tuo metu, kai gavome pirmą Domšaičio paveikslų siuntą, sol. Stasys Baras buvo LF tarybos pirmininkas. Gavo žinią iš New Yorko, kad prof. M. Dobužinskio giminaitis, gyvenantis New Yorke, turi Dobužinskio paveikslų rinkinį ir yra galimybė jį nupirkti. LF taryba tam pritarė, leido derėtis, 40,000 dol. ribose ir pavedė naują projektą vykdyti LDM institutui. Didesnių finansinių problemų institutas neturėjo, nes jau buvo suruošta viena Domšaičio paveikslų paroda ir dalis tų paveikslų parduota. Be to, LDMI jau turėjo apie 60 narių su nario mokesčių įnašais ir LF PS komiteto paskirta parama. St. Baras susitarė ir greitai gavome Dobužinskio paveikslų siuntą su 40 paveikslais ir Dobužinskio pieštu Lietuvos Vyčio herbu. Tai sudarė Dobužinskio grafikos kūrinių ciklą „Senoji Lietuva“, kuriuos sukūrė gyvendamas Lietuvoje 1933-1934 metais, intensyviai keliaudamas po kaimus, miestelius ir Lietuvos dvarus. Ši nuostabi istorinė kolekcija, kuri jau anksčiau buvo eksponuota New Yorke, Čikagoje ir kituose kraštuose, Lietuvių fondo buvo įsigyta su 16,000 dol. įmokejimu, žinoma, dar pridėjus kelionių ir persiuntimo išlaidas. Pakartojus parodą Čikagoje, susilaukta daug lankytojų. Sužinojome kokio pasaulinio garso menininkas buvo Dobužinskis, kuris, gimęs Naugarde, Lietuvoje nuolat gyveno tik dešimt metų. Tėvas kilęs iš senovės lietuvių bajorų, buvo artilerijos generolas. Motina – operos solistė. Įdomu ir tai, kad Dobužinskis keliais atvejais užsienyje globojo mažiau drąsų Čiurlionį, jį labai vertino ir žavėjosi jo tapyba bei muzika.

Ilgiau Dobužinskis gyveno Paryžiuje, trumpam atvyko į Kauną ir pagaminio dekoracijas „Pikų damos“ operai. Vėliau, gyvendamas Lietuvoje, Lietuvos operai sukūrė daugiau kaip 30 dekoracijų. Pasaulio miestų operoms nuo Petrapilio iki Londono Dobužinskis sukūrė iš viso 80 dekoracijų.

Tolimesni Lietuvių fondo meno globos planai

Nors K. Žvironui ir buvo laiku sumokama už parduotus Domšaičio meno kūrinius, tačiau laikui bėgant iškilo vis daugiau problemų dėl paveikslų sandėliavimo, katalogavimo, apdraudos, parodų organizavimo ir atrankos pardavimui. LDM instituto įsiskolinimas Lietuvių fondui didėjo, atsirado reikallas parduoti daugiau atrenkamų Domšaičio paveikslų. LDMI taryba patvirtino naują ekspertų – patarėjų grupę: R. Viesulą, P. Lapę, Kelečių, Balukienę, Ambrozaitienę ir Vainorienę. LTSC sutiko paveikslus sandėliuoti, kontroliuojant temperatūrą ir drėgmę. Adv. Žumbakis, sulaukęs pardavėjų patikėjimo ir suteikęs geras sąlygas pirkėjams, atsisakė teisinio patarėjo pareigų. Nauju teisiniu patarėju pakviestas adv. S. Kuprys. Valdybos pirmininku išrinktas dr. G. Balukas, vicepirm. V. Vepštas, sekr. A. Markelis, išd. A. Janušas ir dar keturi nariai. Žvironas pranešė, kad Domšaitienė priminė Domšaičio priešmirtinį pageidavimą, kad jo kūriniai atitektų lietuviams, o kai bus atsiskaityta už nusiųstus 65 paveikslus, likusieji 550 darbai bus atiduoti nemokamai. Patarėjai apskaičiavo, kad tie likusieji darbai verti mažiausiai 200,000 dol. Toji žinia vėl pakėlė entuziazmą, buvo įsigyta ir V. Petravičiaus darbų už 12,000 dol.

Dail. A. Valeška visą laiką mintyse kūrė planus ir diskutavo su kitais menininkais apie savo svajonę sutelkti didesnę reprezentacinę lietuvių meno darbų rinkinį išeivijoje. Skelbė, kad tai padėtų pristatyti lietuvių kultūrą, prisidėtų kovoje už Lietuvos laisvę. Todėl griežtai pasisakė prieš pardavimą sutelktų ar dovanojamų meno kūrinių. Kai sužinojo, kad gauti Domšaičio darbai parduodami, Valeška tuoj atsisakė patarėjo tarpininko pareigų. Labai užpykęs ant LF ir LDMI, paskelbė pareiškimą Draugo dienraštyje (1983 m. spalio 29 d.) „Šiandieninė mūsų meninės veiklos padėtis“. Šiame pareiškimе dail. Valeška protestavo prieš panaudojimą panašaus instituto vardo, kuris 1948 metais buvo įkurtas Freiburge, Vokietijoje, ir kurio nariais buvo ne tik dailininkai, bet ir meno istorikai. Savo plačią lietuvių meno raidą išeivijoje užbaigė pareiškdamas, kad išeina iš meno telkimo veiklos: „Žvelgdamas į įvykių eigą ir esamą situaciją, praradau ir viltį galimybei sudaryti profesiniai reikšmingą mūsų dailininkų kūrinių kolekciją, kuri reprezentuotų mūsų dailę ir būtų įamžinta Lietuvos meno istorijoje“. Tas pareiškimas atkreipė visuomenės dėmesį į LDMI, gavome daugiau aukų, tačiau LF tarybos pirmininkas atšaukė tuos šešis LF atstovus iš LDMI tarybos, manydamas, kad Valeškos pareiškimas gali pakenkti pačiam Lietuvių fondui. LDMI visiškai atsiskaitė su LF, atiduodamas visus jam saugoti pavestus Domšaičio, Dobužinskio, Petravičiaus, Peldavičiūtės meno kūrinius.

Lietuvių dailės meno institutas toliau veikė savarankiškai ir yra dalis Lituanistikos tyrimų ir studijų centro Čikagoje. Tos registruotos LDMI korporacijos pirmininkas dabar yra dr. Jonas Račkauskas, išdininkas – Algis Janušas.

Kas yra Lietuvių dailės muziejus?

(Lithuanian Museum of Art, Inc.)

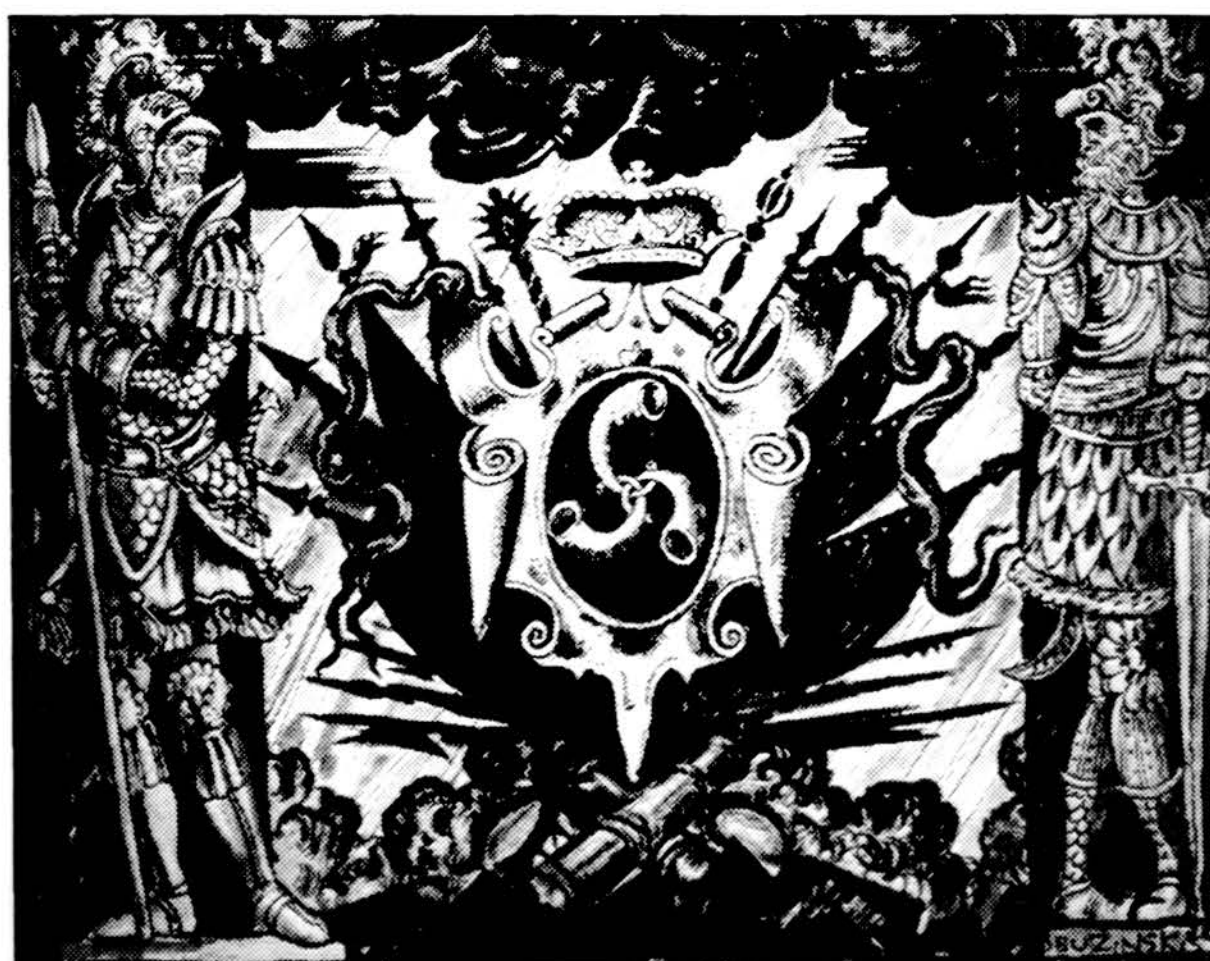
Lietuvių fondas (Lithuanian Foundation, Inc.) šiais 2007 metais švenčia savo 45 metų sukaktį. Be kitų lietuviybės išlaikymo ir lietuviškos kultūros rėmimo darbų išeivijoje, pasižymėjo ir išeivijos lietuvių meno globa ir jų saugojimu. LF nutarus dalį savo meno kolekcijos dovanoti Lietuvai, meno kolekcijos saugojimui ir sandėliavimui buvo perkeltos į Lemontą, kur Lietuvių dailės muziejus turi sudaręs sutartį su PLC dėl patalpų naudojimo. LF sutiko atskirai mokėti LDM už sandėliavimą.

Mstislavas Dobužinskis

Pranas Domšaitis

Mstislavas Dobužinskis

Mokslininkės darbo sėkmės priežastys arba – kas slepiasi po apdovanojimais?

ALFREDAS GUŠČIUS

Istorikams, kuriems šiandien per penkiasdešimt metų, 1990 metų Kovo 11-oji turėjo tapti pasaulėžiūrinio pasirinkimo, galbūt idejinio lūžio tašku, kadangi radikalčiai keitėsi politinė santvarka, visa visuomeninio, ekonominio gyvenimo sankloda. Apie savo pažūrų, įsitikinimų vidines transformacijas geriausiai žino jie patys, o mums, jų darbų, veikalo skaitytojams ir vertintojams, jų vidinio pasaulio peripetijos taip ir liks „terra incognita“ („nežinoma žemė“). Mes galime apie visa tai orientuotis tik gilindamiesi į jų mokslinių darbų ir visuomeninių akcijų turinį, ieškodami jų objektyvios vertės.

Mokslininkė, istorikė, seniai turinti daktaro laipsnį ir besiruošianti jo habilitacijai, Aldona Vasiliauskienė, jau senokai peržengė minėto amžiaus slenkstį. Teoriškai ar formaliai žiūrint, ir jai turėjo būti aktualūs dviejų politinių sanklodų susikirtimo, sovietinės sistemos žlugimo ir naujos, laisvos, demokratinės, nepriklausomos Lietuvos atkovojoimo procesų sukelti pasaulėžiūriniai, idejiniai „virpesiai“. Gal ir būta, bet tik „virpesiai“, o ne, tarkim, „smūgiai“, „lūžiai“ ar „nokautai“. Nuo tokių smarkių poveikių visų pirma ją apsaugojo jau pačioje Nepriklausomybės paskelbimo išvakarėje apginta politiškai neutrali disertacijos tema „Antrojo Lietuvos Statuto nuorašai senąja baltarusių kalba (paleografija, chronologija, diplomatika)“.

Antra svarbi priežastis, nulėmusi ypatingai vaisingą Aldonos Vasiliauskienės įsiliejimą į laisvos, nepriklausomos Lietuvos kūrybą, yra susijusi su jos biografija, kuri, sakyčiau, jau pati savaime (ge netiesiai) ruošė ją būsimam plačiam intelektualiniam, moksliniam atsiskleidimui. Paveldimumo genai dažną individą užkoduoja eiti tėvų, senelių ar protėvių takais. Namai, psichologinis klimatas juose, bendra dvasinė tėviškos aura padeda pagrindinį charakterio formavimosi pamatą, kurį gyvenimo aplinkybės gali kažkiek tai aptrupinti, bet visiškai sugriauti negali. O Aldonos Vasiliauskienės genetinis pamatas yra dvasiškai tvirtas – ir tėvas, ir motina buvo praktikuojantys katalikai, patriotai, už pažiūras, už disidentinius veiksmus nukentėję nuo sovietinės valdžios (tėvas Vladas Pajeda buvo nuteistas 15 metų lagerio ir 5 metams gyventi be teisių). Motina ilgai slapstėsi, todėl mažąją Aldoną tėviškai priglaudė Skapiškio kanauninkas Nikodemus Kasperiušas. Bažnytinė aplinka turėjo gilią įtakos paauglės asmenybės formavimuisi. Šita aplinkybė galima aiškinti vė-

liau išryškėjusias intelektualines A. Vasiliauskienės aspiracijas, nukreiptas išimtinai į katalikų bažnyčios istoriją, jos ryškiausių asmenybių veiklos studijavimą, visos serijos monografijų, knygų apie iškiluosius lietuvių kunigus bei šviesuolius rašymą. Nuo 1992 metų mokslininkė tyrinėja Katalikiškąjį intelektualinį sąjūdį Lietuvoje, jį vienijančios svarbiausios institucijos – Lietuvių katalikų mokslo akademijos (LKMA) – istoriją bei jos narių veiklą. Itin daug nuveikta keliant iš užmaršties Utenos krašto šviesuolius: prof. kun. Antaną Liumą SJ, dr. prel. Juozą Prunskį, dr. kun. Juozapą Čepėną, dr. Juozą Girnį, Oną Galvydaite – Bačkienę, arkivyskupą Mečislovą Reinį. Apie jį dr. A. Vasiliauskienė parašė knygą, kuri turėtų pasirodyti šiais metais (penkioliktoji iš viso). Reikia pasakyti, kad arkivyskupui M. Reiniui mokslininkė skiria ypač didelį dėmesį, dalyvauja jo beatifikacijos byloje, rašo daug straipsnių, organizuoja konferencijas.

A. Vasiliauskienė pirmoji Lietuvoje pradėjo tyrinėti ir LKMA moterų veiklą. Daug rašo ir apie išeivijos lietuvių – šviesuolius. Džiugu, kad broliai, sesės už Atlanto pastebi jos veiklą, vertina. 2000 m. „Lietuvių balso“ (JAV) redakcijos skelbtame konkurse ji laimėjo antrąją premiją (už monografijos rankraštį, skirtą Pranui Dovydaičiui), o 2006 m. – pirmąją (už monografijos rankraštį apie arkivyskupą M. Reinį). 2000 m. ji laimėjo „Lietuvės moters, pasižymėjusios krikščioniškų idealų tarnyboje“ Giedros kor-

Dr. Aldona Vasiliauskienė

Jono Kuprio nuotr.

**Dr. Aldonos Vasiliauskienės darbai,
veikalai lituanistinės istoriografijos
tematika yra keleriopai didesni už
darbus ukrainistikos srityje...
Tačiau stebina pagarba ir įvertinimas,
ateinantis iš Ukrainos pusės**

poracijos (JAV) premiją. 2001 m. dr. Aldona Vasiliauskienė įrašyta į Pasaulio žymių moterų bibliografinį žinyną.

Daug kur ši veržli mokslininkė buvo pirmoji. Jos novatoriškas indėlis į mokslo kraitelę labai ryškus lietuvių – baltarusių ir ypač lietuvių – ukrainiečių istorinių ir bažnytinių ryšių tyrime. Pradžią tokiame ryškiam pokrypiui jos mokslinėje biografijoje, aišku, davė minėtoji disertacija Antrojo Lietuvos Statuto tema. Rinkdama jai medžiagą, mokslininkė ilgai rausėsi Baltarusijos, Ukrainos miestų archyvuose. Po daugelio metų ji vėl tuos archyvus kedo, bet dabar jau ieškodama ko kito. 2000 metais įkūrusi lietuvių-ukrainiečių istorikų asociaciją, A. Vasiliauskienė visa galva pasinėrė į Šv. Bazilijaus Didžiojo ordino istorijos ir į šio šventojo gyvenimo bei veiklos studijavimą. Per kelerius metus supiltas didelis kalnas istoriografinių veikalų, konferencijų, seminarų, jubiliejinių minėjimų.

Santykinai imant, dr. A. Vasiliauskienės darbai, veikalai lituanistinės istoriografijos tematika yra keleriopai didesni už darbus ukrainistikos srityje, kurioje ji intensyviai pradėjo dirbti tik pastaraisiais metais. Tačiau stebina pagarba bei įvertinimas, ateinantis iš... Ukrainos pusės. 2006 m. vasario 13 d. Lvove jai įteiktas retas apdovanojimas – Aukso žvaigždė; tai organizacijos „Ukraina – pasaulis“ aukščiausia nominacija. 2006 m. rugsėjo mėnesį Lvovo nacionaliniame Ivano Franko

Svečiai apžiūri dr. A. Vasiliauskienės mokslinius darbus Balzeko Lietuvių kultūros muziejuje. Jono Kuprio nuotr.

universitete įteiktas Jubiliejinis medalis, skirtas Ivano Franko 150-osioms gimimo metinėms. 2006 m. lapkričio 14 d. Ukrainos prezidentas Viktoras Juščenko diplomatinį santykių tarp Lietuvos ir Ukrainos pasirašymo 15-ųjų metų proga pasirašė įsakymą Nr. 959/2006, kuriuo už svarų indėlį vystant lietuvių – ukrainiečių ryšius, dr. Aldoną Vasiliauskiene apdovanojo Kunigaikštienės Olgos III laipsnio ordinu. Tai, ko gero, pirmoji lietuvė, gavusi tokį apdovanojimą.

2005 metų rugsėjį tėvai bazilijonai Vilniuje jai įteikė popiežiaus Benedikto XVI palaiminimo raštą. O lapkričio mėn. 20 d. Šventojo Tėvo Benedikto XVI Palaiminimo raštą įteikė Anykščių dekanas, kunigas Stanislovas Krumpļauskas A. Vasiliauskiene gimtojoje Svėdasų parapijos bažnyčioje. Tai unikalūs atvejais, kada vienas asmuo tais pačiais metais gauna du Popiežiaus palaiminimo raštus.

Padėkos, apdovanojimai pilasi kaip iš „gausybės rago“, tačiau nerastume tarp jų nė vieno, kurį dr. A. Vasiliauskiene būtų gavusi nepagrįstai, ar, tarkime, avansu. Visi jie yra užtarnauti reto darbštumo, aiškaus kryptingumo, neišsenkančio energingumo dėka. Nors pastarąją dr. A. Vasiliauskiene charakterio ypatybę paminiu kaip tik „avansu“, nes vis dėlto žmogus ne mašina (o jos irgi genda, susidėvi). Daugiausia laiko ši mokslininkė praleidžia archyvuose, bibliotekose, konferencijose, paskaitose, susitikimuose, kelionėse, bet jau ne kartą jos draugams teko matyti ją ir, atrodytų, visai nebūdingoje šiai moteriai aplinkoje; turiu omenyje gydytojus, vaistines, ligos patalą. Fizinį nuovargį, o kartais aplankantį ir nusivylimą, liūdesio kipšuką dr. Aldona Vasiliauskiene greitai įveikia gilia malda, aktyviu dalyvavimu Šv. Mišiose, įvairiose gerumo akcijose.

Atgavusi jėgas, dr. A. Vasiliauskiene vėl pasineria į darbų verpetą, vėl energingai verčia tuos istorijos, kultūros ir religijos dirvonus, kurių kiti mokslininkai gal neišdrįstų, gal nepajėgtų ar nesugebėtų. Šią mokslininkę drąsiai galima priskirti „darboholikų“ kategorijai, kuriems svarbiausia yra „ištirpti“ darbe, rūpesčiuose... Vieną iš savo monografijų (apie profesorį Praną Dovydaitytį, 2001 m.) dr. A. Vasiliauskiene pavadino „Akmenuotas patrioto kelias“. Moralinis pasitenkinimas savo darbu, sugebėjimas įžvelgti mokslinėje veikloje sakralinę prasmę ir ją pačią veda nelengvu, akmenuotu mokslo keliu. Padeda ir tikėjimas, jog tokios asmenybės, kaip Prano Dovydaičio, Mečislovo Reinio, Juozo Prunskio, Stasio Bačkio, Klemenso Gutausko (apie kurias ji rašė, leido knygas) „padės mums ir iš Amžinybės: ne vienai alkstančiai sielai įkvėps krikščioniškos pasiaukojimo meilės, gerumo, nuoširdumo...“

Taigi, akivaizdi dar viena priežastis, lemianti dr. Aldonos Vasiliauskiene mokslinės ir visuomeninės veiklos produktyvumą – pagarba savo tyrinėjimų subjektams, jų paliktų dvasinių priesakų vykdymas. ▲

Lietuvių fondas

Išėivijos lietuvių meno globėjas

Atkelta iš 5 psl.

Lemonto lietuvių dailės muziejaus organizaciją šiuo metu sudaro šios registruotos korporacijos: Čiurlionio galerija, Lietuvių tautodailės institutas ir Lietuvių dailiojo meno institutas.

Ketvirta organizacija – Lemonto dailės draugija – pareiškė norą įsijungti į Lietuvių dailės muziejų kiek vėliau ir gavo žodinį sutikimą, bet 1995 metų tarybos posėdyje dar nebuvo formaliai patvirtinta.

Lietuvių dailės muziejus buvo įsteigtas Čikagoje 1985 m. lapkričio 5 d. Steigiamojo susirinkimo protokolą pasirašė dr. Jonas Račkauskas, dr. Gediminas Balukas, Aldona Veselkienė ir Vincas Lukas. Illinois valstybės registracijos „General not for profit“ pažymėjimas buvo išduotas 1988 m. sausio 28 d. Priimti įstatatai numato, kad visos muziejų sudarančios organizacijos yra traktuojamos lygiai, kiekviena deleguoja tris savo atstovus į tarybą. Šiuo metu muziejaus taryboje yra dvylika narių. Pirmuoju LDM tarybos pirmininku buvo išrinktas dr. G. Balukas, o valdybos pirmininke – Dalia Šlenienė. Dr. Balukui susirgus, tarybos pirmininke išrinkta dr. Meilė Biskienė.

LDM pasirašė patalpų nuomos sutartį su PLC. LF Meno globos komitetas (LFMKGK) pavedė LF meno kolekcijas saugoti Lietuvių dailės muziejui ir užmoka už visų paveikslų sandėliavimą, perkeltų iš LDMI patalpų Jaunimo centre.

Atsisveikinant su Domšaičio ir Dobužinskio meno kolekcijomis

Per keletą metų, telkdami Domšaičio meno kūrinius, turėjome mintyje dalį paveikslų palikti išėivijoje, o kitus – dovanoti Lietuvai. Išėivijos bendruomenė ne mažėja, bet didėja. Jautėme pareigą išsaugoti plačiai pasaulyje pagarsėjusių lietuvių kilmės menininkų darbus, pirmoje vietoje – Domšaičio ir Dobužinskio. Lietuvių fondas jautė pareigą imtis šio išlaidaus projekto, nes kitos išėivijos organizacijos to nepajėgė, o privačių meno rinkėjų neatsirado, kurie savo kolekcija dalintųsi su Lietuva.

Domšaičio įvairios vertės meno darbų kraitį sudarė daugiau kaip 800 darbų, kurie bendrai buvo įvertinti 400,000 dol. suma. Derybose LF atstovams Žvironai pasiūlė nupirkti 700 paveikslų, iš jų paliekant 46 pasirinktus paveikslus šeimai. Buvo tartasi pirkti dalimis. LF pageidavo ir Lietuvos atstovas pažadėjo, kad daugumas Domšaičio meno darbų bus patalpinta Klaipėdoje, nuolatinėje Domšaičio vardo galerijoje. Nupirkimo, atrinkimo ir perdavimo procesas truko apie šešerius metus. Už pirmas keturias siuntas Žvironui buvo sumokėta iš viso 95,000 dol. Tada dar už atrinktus paveikslus paprašė bent 50,000, o jau likusieji būtų nemokamai. Tas „likutis“ sudarė 550 paveikslų, kuriuos mūsų patarėjai įvertino 200,000 dol. suma.

Pirmuosius 4 Domšaičio paveikslus dr. G. Balukas nuvežė į Lietuvą 1989 metais. Antroji siunta buvo didesnė, o trečioji, pasiūsta 2001 metais, jau sudarė 527 paveikslus. Paskutinę paveikslų siuntą į Lietuvą 2006 metų gale sudarė 135 paveikslai.

Tiksliai nėra žinoma, kiek Domšaičio meno darbų liko Amerikoje. Per kelerius metus buvo atrinkta apie

Mstislavas Dobužinskis

100 paveikslų išėivijos reprezentacinėms parodoms, tačiau tos minties buvo atsisakyta, kai 2005 m. spalio 25 d. LF tarybos narių posėdyje nutarė savo meno kolekciją likviduoti ir daugumą padovanoti Lietuvai, pasiūlius po keletą paveikslų Lietuvos konsulatams, Balzeko, LTSC, Lemonto lietuvių dailės muziejui ir kitoms lietuvių įstaigoms. Antrosios Domšaičio parodos metu buvo parduota paveikslų už 20,489.75 dol., tačiau tai nedidelis pirkėjų sąrašas. Ados Pelda-Peldavičiūtės 36 meno darbus LF pavedė globoti Lemonto lietuvių dailės muziejui. Tie darbai J. Forwalterio buvo įvertinti 16,750.00 dol. suma.

Palydint į Lietuvą šią istorinę Lietuvių fondo dovaną, tenka palinkėti, kad Dobužinskio ir Domšaičio meno darbai ten būtų tinkamai įvertinti ir kad išsipildytų dail. A. Valeškos ir Lietuvių fondo svajonė: būtent, kad tų lietuvių kilmės menininkų vardai atsistotų šalia jų bendraamžių Europoje. ▲

Pranas Domšaitis

ROMANO KONKURSAS

„Draugo“ dienraštis skelbia romano konkursą.

Mecenatai: Jim ir Gražina Liautaud.

Premijos dydis: 2,000 JAV dolerių.

Konkurso komisijos sudėtis ir detalės bus paskelbtos vėliau.

JUDAS JĖZAUS IŠDAVIKAS AR IŠLAISVINTOJAS?

KĘSTUTIS A. TRIMAKAS

20-ajame šimtmetyje Egipte buvo rastas 17 šimtmečių smėlyje gulėjęs kelių lapų 3 – 4-ojo šimtmečio rankraštis senąja koptų kalba, pavadintas *Judo evangelija*. Ištyrus nustatyta, kad tai yra originalo, parašyto 2-ajame šimtmetyje graikų kalba, vertimas. Turinyje kalbama apie Jėzaus paskutiniąsias kelias dienas prieš Jo mirtį. Vaizduojama, jog Jis yra visiškai nesuprastas apaštalu, išskyrus Judą Iskariotą. Tik jam vienam Jėzus perduoda paslaptingą „pažinimą“ (*gnosis*) ir prašo jo, kad Jį išduotų priešams.

Jėzaus Judui perduotas mokslas yra apsoliučiai *gnostinis*. Tas mokslas šiais laikais suprantamas tik tiems, kurie yra nuodugnai susipažinę su *gnosticismu*. Gnosticizmas yra 2 – 4-ojo šimtmečio laikotarpyje tarp graikų plitusi filosofija. Jos pavadinimas kilęs iš žodžio *gnosis*, reiškiančio slaptą „aukštesnį“ pažinimą. Sudėtinga pasaulėžiūra yra griežtai dualistinė: dvasia – gera; materija – bloga. Dvasinių būtybių viršūnėje yra *Barbelo*. Nuo viršūnės sklinda daugiau ar mažiau dieviškos, dvasinės būtybės. Viena jų – *Arogantas* – sukūrė materiją ir kai kurias dvasias įkalino kūnuose, tarp jų – Jėzų. Jėzus tad prašo Judo, kad jį išduotų priešams, kad būtų nužudytas ir tokiu būdu būtų išlaisvintas iš kūno. Jėzus Judui pranašauja žvaigždėtą garbę. Judas taip ir padaro.

Judo evangelija istoriniame kontekste

Nustatyta: šis rankraštis yra parašytas ne anksčiau 3 – 4-ojo šimtmečio. Tai 2-ajame šimtmetyje graikų kalba parašyto originalo vertimas. Rastas rankraštis byloja apie Jėzaus mokslo susi-

dūrimą su graikų pasaulėžiūra, o tuo pačiu ir pirmųjų krikščionių susilietimą su graikų mentalitetu. Randamas didelis, tiesiog neperžengiamas, skirtumas tarp Jėzaus skelbto bei Jo apaštalu perduoto mokslo, kuris buvo jau 1-ajame šimtmetyje užrašytas keturiuose *Evangelijose* (pagal Matą, Morkų, Luką ir Joną), o taip pat apaštalu laiškuose, palyginant tą Jėzaus mokslą su tuo, kas užrašyta tariamoje *Judo evangelijoje* (Judas Iskarijotas tos „evangelijos“ negalėjo parašyti). Jėzaus tikro mokslo čia visiškai neliko. Neliko nei paties Jėzaus, o tik Jo vardas. Gnostikai, piktnaudžiaudami Jo vardu, aiškina savo mokslą. Tai būdinga gnostikams: jie nesiskaito su faktais, kai sakosi turį „aukštesnį“ pažinimą. Iš viso to seka absurdiška išvada: Jėzus „prašo“ Judą Jį išduoti.

Kuo skiriasi Jėzaus mokslas nuo Judo evangelijos

Jėzaus mokslas skiriasi nuo *Judo evangelijos* šiais esminiais elementais:

1. Jėzaus moksle visiškai nėra jokio dualistinio visatos supratimo. Įkvėptas Šv. Raštas teigia, kad Dievas sukūrė visatą, kurią Jis pripažino esant *gera*. Ir žmogus Dievo sutvertas pagal Jo paties panašumą: į kūną įkvėpta dvasia. Ir angelai – Dievo sutverti, Jo tikri pasiuntiniai. Blogis atsirado visatoje ne jo *struktūroje* (kaip skelbia *gnos-ticizmas*), o tik kūrinių laisvos valios *apsisprendimu*.

2. Dievo Sūnus tapo žmogumi laisvu apsisprendimu, kad, įsijungęs į žmonių, gyventų, kentėtų, mirtų, bet ir prisikeltų iš mirties, ir tuo būdu už žmones atsisteistų Dievui Tėvui ir išlaisvintų juos iš nuodėmės ir sugrąžintų nemirtingumo malonei.

3. Jėzus Kristus, žmogumi tapęs Dievo Sūnus, nebuvo savo dvasia įkalintas kūne. Jis pats pasirinko turėti kūną, kuriuo Jis kentėjo, mirė, bet kūnu ir prisikėlė iš mirties. Jis pats buvo žmonijos Išgelbėtojas. Jam

nereikėjo Judo „pagalbos“ būti išlaisvintam iš kūno. Judas Iskarijotas Jį išdavė ne paprašytas, bet, kaip *Evangelijose* nurodyta, atmetęs Jėzų, Jį išdavė už pinigų. Už tą išdavystę jis jokios „žvaigždėtos garbės“ nesulaukė.

4. *Judo evangelijoje* propaguojama moralė, kurioje vertinama išdavystė, iš esmės skiriasi nuo Kristaus moralės, kurioje pabrėžiama ištikimybė ir meilė. Visuomenė, kurioje platesniu mastu būtų įvesta išdavystė vertinanti „moralė“, būtų panaši į sovietų sistemą, kurioje dominavo išdavystė ir vienas kitu nepasitikėjimas.

Atmosfera Vakarų pasaulyje

Vakarų pasaulyje tam tikruose sluoksniuose yra charakteringa tam tikra laikysena, pagal kurią žmonės yra linkę sakyti ir jaustis, kad jie ieško... Jie ieško, kas tiesa ir kas netiesa, kas gera ir kas bloga. Nelinkę priimti, kas gatava, nes tada lyg nebegalės ieškoti daugiau. Nepasitiki autoritetu, kuris nusprendžia. Nepasitiki dogmomis, nes jos lyg akligatvės. Kritikuoja institucinę, organizuotą religiją.. Lyg laukia ir lyg nelaukia kažkokio *nušvitimo*: bet juo juk pasibaigtų bet koks ieškojimas. Tad tik trumpam sustojama ir vėl „ieškoma“. Net ir faktai visam tam ieškojimui trukdo. Bet kas įtikins faktais?

Charakteringiausia laikysena – neapsisprendimas ir neužsiangažavimas.

Tiesa, skiriasi tikras ieškojimas nuo netikro...

„Kas yra tiesa?“

Vienas įvykis kažkaip sminga į sąmonę...

Į teisėjo klausimą Teisiamasis atsakė: „Aš esu karalius. Aš tam esu gimęs ir atėjęs į pasaulį, kad liudyčiau tiesą. Kas tik brangina tiesą, klausio mano balso“.

Teisėjas dar paklausė: „O kas yra tiesa?“ Po šių žodžių jis nuėjo pas interesus ir tarė jiems: „Aš nerandu jame jokios kaltės... Taigi nuplakdiniau jį...“

* * *

Nuoširdžiai ieškantysis kažką tai turi, net dar nesuradęs — ieškodamas *bręsta*.

Nenuoširdžiai „ieškantis“, net vos per žingsnį nuo tiesos — net gavęs atsakymą, jo negirdi... ir *skęsta*... ▲

Rankraščio paskutinės eilutės žodžiai – *Judo evangelija*.

Rankraštis rastas smėlyne prie šių urvų Egipte.